

kultur

Tf kulturchef: Martin Aagård Redaktionssekreterare: Helena Bergstrand
Annonser: tel 08-725 20 00 Adress: Aftonbladet 105 18 Stockholm
Tel: 08-725 24 60 E-post: kultur@aftonbladet.se Internet: www.aftonbladet.se/kultur

Stormens utveckling PODCAST MED OLA SÖDERHOLM

18. Gråta åt sin egen text. Jonatan Unge rör sig själv till tårar med sitt lovtal till vänskapen mellan Micael Bindefeld och de borgerliga partiledarna. Apropå DN:s Kinaannons spekulerar Ola Söderholm i vilken roll västerlandet kommer spela i den nya Kinadominerade världen.

☉ aftonbladet.se/kultur

Ondbråd kärlek

Sinziana Ravini om Lena Einhornns möte med hjärta och smärta

Att bli kär är som att ge sig ut på riktigt tunn is utan att veta om den kommer att hålla. Det finns inget våldsammare en människa kan råka ut för, förutom döden förstås. Många människor drabbas av omtöcknande livskriser. Men detta talas det sällan om, som om det vore otacksamt och fult att må dåligt i ett förälskelsestadium.

Förälskelsens mörka sida är nu magistralt fångad i **Lena Einhornns** nya självbiografiska mastodontroman *Den tunna isen*. Den börjar med att Lena befinner sig på semester med sina vänner vid en sjö och att en mystisk kvinna kommer simmande emot henne.

Kärlek vid första ögonkastet är något bara karismatiska människor råkar ut för, tänker Lena först, men så blir hon kär i Nicki, denna nio år yngre kvinna som har både man och barn, och deras relation får närmast thrilleraktiga proportioner.

ROMAN
» **Den tunna isen**
Lena Einhorn
Norstedts

Till en början har jag svårt för den karga syntaxen, för bristen på insmickrande försök att göra huvudkaraktären sympatisk, för den otroligt långsamma rytmen och detaljrikedomen i känslodeskriptionerna. Jag förstår heller inte riktigt varför Einhorn hela tiden måste återvända till barndomen och relationen till sina föräldrar, och varför hon inte kan hålla sig till den extremt tätt beskrivna nutiden, där varje liten gest verkar livsavgörande.

Men efter hundra sidor är jag fast. Einhorn skriver psykologiskt utan att vara psykologiserande, lättillgängligt utan att bli ytlig, erotisk utan att bli vulgär, stormigt utan att det blir patosfyllt. De 400 återstående sidorna hade lika gärna kunnat bli 4 000 eller mer. Einhorn hade kunnat skriva en känslobibel över sitt liv. På många sätt är *Den tunna isen* precis detta, men det är en bibel som föredrar det försiktiga utforskandet framför förkunnandet.

Ibland undrar jag om Einhorn hade tänkt skriva om denna kärlekshistoria medan den pågick, för den kalkylering som så lätt kan bli synlig i vissa autofiktiva romaner är som bortblåst här, till förmån för en frisk vindfläkt som

får jaget att hela tiden fatta beslut hej vilt, något som hon även gjorde i sin ungdom: "Jag ville till Amerika. Och jag ville bli lesbisk. Det var dags". Det råder en enorm chosofrihet boken igenom.

Einhorn ger dessutom flera klacksparkar till nutida fashionabla fenomen som till exempel S/M-kulturen som hon betraktar som ett "sexualiserande av kylighet och död". Samtidigt finns det paradoxalt nog en genomgående sadomasochistisk tråd med utdragna maktspel, ånger, förhandlingar, kontrakt och nya början. Och vad är värst? Det psykiska eller det fysiska lidandet?

Och vad är det som egentligen står i Lenas och Nickis väg? Stoltheten? Peter Pan-syndromet? Är det Nickis dåliga samvete gentemot familjen och den cancersjuka sonen eller Lenas rädsla för närhet?

Lena beger sig på en inre resa som tar henne ända till Warszawas ghetto, där det personliga lidandet sammanblandas med det kollektiva. Den systemiska ondskan ges väldigt lite plats och väldigt få förklaringar.

Einhorn verkar mer intresserad av den oförklarliga, opåtagliga smärtan, den smärta som kommer med ett alltför självupptaget jag som är mer intresserad av den andres känslor för en själv, än av den andre i egen rätt.

Inte undra på att det gör så ont att älska.

På ett ställe skriver hon: "Kärlekens smärta är proportionell mot dess amplitud". Jag kommer att tänka på **bell hooks** kultförklarade bok *All about love*, där hon undrar varför lidandet blivit kärlekens absoluta kvalitetsstämpel. Lider man i kärleken handlar det enligt henne inte om äkta kärlek, utan om en vilja att återupprepa gamla trauman.

Det verkar också gälla Lenas kärlek till Nicki ibland, som i mångt och mycket fungerar som en inverterad återspeglning av Lenas kärlek till den oåtkomliga modern. *Den tunna isen* är, trots de destruktiva aspekterna, en av de vackraste kärlekshistorierna jag har läst på väldigt länge.

Sinziana Ravini

Lena Einhorn (född 1954), författare och regissör.

Foto: AGNETA ÅKESSON

TEATER I förordet till sin engelska översättning av *Antigone* knyter Ann Carson an till Brechts uppsättning av pjäsen 1948. Brecht lät *Antigone* spela upp sitt ödesdrama med en dörr fastsurrad på ryggen. Som frukten av Oidipus äktenskap med sin egen mor är dottern *Antigone* destinerad att bära förbannelsen vidare. Kravet på frihet ska krossa henne: den enda dörr hon kan gå ut igenom är dödens port. Men nog hinner hon skaka om systemet på vägen.

Kristina Hagström-Ståhl har på

Svart och stark sorg

Göteborgs stadsteater översatt Carsons levande tolkning, skrapat bort en del metakommentarer, men låtit spänsten vara kvar. Ingen dörr på ryggen här, Mia Höglund-Melins *Antigone* står rak i sitt uppror mot Johan Karlbergs kung Kreon, som vägrar att låta henne begrava sin bror.

Förebådandet om slutets tragedi finns likväl med från början. Scenen är mörk som döden och

dräkterna sobert begravnings-svarta. *Antigone* har tidigare växelvis gjorts till terrorist och kvinnohjälte. Här är hon möjligen båda, men det är inte på den nivån Kristina Hagström-Ståhls tolkning är innovativ. Vad regin framför allt gör är att skickligt välja sitt språk. Skådespelarnas interaktion hålls konsekvent nere. Både Kreon och *Antigone* är uppfyllda av sina egna anspråk, medan de älskande – *Antigones* syster *Ismene* (Karin de

Frumerie) och fästmannen *Haimon* (Ramtin Parvaneh) – är utestängda från deras tvekamp. De talande liknar solitära stoder framför sina mikrofoner. När Carina M Johansson som "kören" respektive Ramtin Parvaneh som "budbärare" levererar lite jordad humor liknar publikkontakten en present. Något mänskligt i en värld av fanatism.

Där skådespeleriet alltså reduceras, lyfts scenografin och musiken i gengäld fram som känslspråk. Den enda rekvisitan

är två nakna pianon, ett trumset och en keyboard som skådespelarna turas om att traktera. Samhörigheten mellan systrarna är fyrehändig så länge den finns. *Ismene* sörjer sedan med oboens hjälp.

På detta sätt blir det som bild- och ljud-upplevelse uppsättning- en dröjer sig kvar.

Sorgen är svart och beklädd. Den låter som ylande, förlorade toner och det är vackert och starkt.
Amelie Björck

